

ВІДГУК

офіційного опонента, професора, доктора медичних наук, завідувача кафедри хірургічної стоматології та щелепно-лицевої хірургії Вінницького національного медичного університету імені М.І. Пирогова МОЗ України
ШУВАЛОВА Сергія Михайловича на дисертаційну роботу ОШУРКА
Анатолія Павловича на тему: “Обґрунтування реабілітації пацієнтів із атрофією кісткової тканини, ускладненої топографо-анатомічною особливістю каналу нижньої щелепи”, поданої на здобуття наукового ступеня доктора медичних наук за науковими спеціальностями–
14.01.22«Стоматологія»;14.03.01 «Нормальна анатомія»

1. Актуальність обраної теми дисертації

Відомо, що поширеність дефектів зубних рядів у бічних відділах НЩ спостерігається від 48,3 % до 55,8 % серед людей різних вікових груп, які звертаються по стоматологічну допомогу. У той же час ці дефекти дуже часто супроводжуються атрофією кісткової тканини нижньої щелепи (НЩ), зумовленої ранньою втратою жувальної групи зубів, що значно ускладнює можливості зубного протезування.

Крім того, ці труднощі зумовлені також близьким розташуванням важливих анатомічних структур, а саме судинно-нервового пучка НЩ, топографічне прокладання якого прямо залежить від атрофії кісткової тканини щелепи, зумовленої втратою зубів, особливо у її дистальних відділах.

Водночас, і по сьогодні залишається остаточно невирішеним питання детального опису прокладання судинно-нервового пучка у нижній щелепі при втраті жувальної групи зубів, що часто обмежує дії лікаря-стоматолога у виборі методів зубного протезування та прогнозі можливих ускладнень: неврити чи навіть ішемічного ураження нижньокоміркового нерву. Такі стани потребують створення математичної моделі реконструкції рентгенівського зображення об'єктів, що досягається за допомогою

застосування методу комп'ютерної томографії (КТ) і дозволяє провести більш детальний аналіз та реконструкцію зображення в різних проекціях. Саме з цих позицій важливо зазначити місце КТ у диференційній діагностиці, що дає змогу встановити особливості топографії структур НЩ, одержати інформацію про будову зовнішньої та внутрішньої кортикальних пластинок та визначити денситометричні значення, які вказують на якісні характеристики та відображають тип щільності кісткової тканини, навіть у її віковій динаміці. Ці питання потребують поглибленого вивчення та широкого клінічного випробування.

Ключовим завданням для лікаря-стоматолога була й залишається реабілітація пацієнтів із забезпеченням функціональних протетичних та естетичних потреб. Поява нових методик безпосередньої імплантації з негайним навантаженням, як результат пошуку альтернативи існуючим, проте їх використання потребує вирішення низки клінічних питань, пов'язаних із невідповідністю форми лунки формі імплантату, особливо при ускладненому видаленні зуба; існування фізіологічних термінів остеогенезу та кератинізації, неконтрольованої регенерації тканин та початкової післяекстракційної нестачі слизової оболонки у пришийковій ділянці (Мовчан О.В., 2018; Черненко В.М., Любченко О.В., 2019; Фастовець О.О., Сапальов С.О., 2021).

Сучасна наукова література містить багато робіт, присвячених як вивченню морфологічних змін кісткової тканини під час імплантації за умов використання кістково-пластичного матеріалу, застосування остеоіндуктивних препаратів для заміщення кісткових дефектів у стоматології (Черненко В.М., 2018; Дуда К.М., Кліщ І.М., 2019), так і надає результати застосування модифікованого протоколу дентальної імплантації пацієнтам з низькою щільністю кісткової тканини (Леоненко П.В., 2015-2021; Проць Г.Б., 2020). Але ж відсутні роботи, в яких був би досліджений зв'язок атрофії кісткової тканини з варіантами аномалій нижньокоміркового нерву. Також відсутні науково-практичні рекомендації з вирішення цього складного питання.

Таким чином, не викликає сумнівів, що здобувач підняв важливе проблемне питання, що потребує свого вирішення та має велику перспективу практичного застосування в ортопедичній і терапевтичній стоматології, щелепно-лицевій хірургії, анатомії, гістології, фізіології й інших галузях медицини та вказує на актуальність проведеного Анатолієм Павловичем Ошурком дисертаційного дослідження, що повністю відповідає запитам практичної стоматології та теоретичної медицини.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Обраний напрямок дослідження здобувача є частиною комплексної планової науково-дослідної роботи кафедри гістології, цитології та ембріології Буковинського державного медичного університету «Структурно-функціональні особливості тканин і органів в онтогенезі, закономірності варіантної, конституційної, статеві-вікової та порівняльної морфології людини» (номер державної реєстрації 0121U110121). Здобувач Ошурко А.П. є виконавцем фрагменту роботи.

3. Ступінь обґрунтованості наукових положень та висновків, сформульованих у дисертації

Дисертаційна робота Ошурка А.П. виконана на основі добору методології та коректного застосування дизайну, що відповідає загальним принципам наукового пізнання та біоетичним принципам досліджень людини, базується на детальному огляді та аналізі наукових джерел за темою дисертаційного дослідження, чіткому визначенні мети та завдань, достатній кількості матеріалу дослідження для отримання достовірних результатів. Здобувач, згідно Договорів про наукову співпрацю № 1 від 28.09.2021 р. та № 2 від 29.09.2021 р. із великої за кількістю (1486) бази комп'ютерно-томографічних цифрових сканувань скронево-нижньощелепної ділянки осіб зрілого віку, що зверталися за медичною допомогою і були пацієнтами МЦ ПП Центр зуболікарських послуг «Дантист» (смт. Рафалівка, Рівненська обл.) і ТОВ «Центр медичної 3D діагностики» (м. Львів) та яким виключно за медичними показами було проведено КТ-обстеження, для подальшого опрацювання

вібрав 136 серій деперсоніфікованих КТ цифрових сканувань. Обстежуваних осіб було поділено, відповідно до віку та статі, на коректно сформовані групи дослідження та контролю, що дозволило автору проводити їх наступне статистичне порівняння.

Для досягнення мети роботи та виконання п'яти сформованих завдань здобувач використав високоінформативні методи: пошуково-бібліографічний, параклінічного відбору за рентгенологічними КТ-обстеженнями; морфометричний і денситометричний КТ-програми; виготовлення КТ-тривимірних реконструкційних моделей; методи електронної мікроскопії, а з метою реабілітації пацієнтів: метод керованої тканинної регенерації, що базується на застосуванні аутологічної тромбоцитарної плазми відповідно до технології ENDORET PRGF (Plasma Rich in Growth Factors); малоінвазивних методик з використання коротких ($h = 6,5 \text{ mm} \times b = 4.0 \text{ mm}$) та ультракоротких ($h = 5,5 \text{ mm} \times b = 4.0 \text{ mm}$) субкортикальних імплантатів; резонансно-частотного аналізу (РЧА); методи математичного моделювання та статистичної обробки, що дозволили об'єктивізувати отримані результати.

Використання покладеної в основу роботи методики отримання плазми збагаченої тромбоцитами здійснювалось на основі пройденого Ошурком А.П. відповідного стажування в Іспанії, за вибором власного клінічного досвіду застосування техніки Endoret – PRGF (Human Technology, BTI, Spain) з метою раціонального забору, підготовки та формування аутоклітинних трансплантатів для направленої регенерації кісткової тканини НЩ, зумовленої втратою жувальної групи зубів, та здійснювалось на основі укладеної Міжнародної угоди про наукову співпрацю між Інститутом біотехнології людини Едуарда Анітуя, (Віторія Гастейз, Іспанія) та Буковинським державним медичним університетом (Чернівці, Україна), підписаної виконавчим директором B.T.I. Biotechnology Institute S.L., Ігнасіо АПАРІСІО, від 19.10.2021 р. та в.о. ректора ЗВО Буковинського державного

медичного університету МОЗ України проф. Андрієць Оксаною Анатоліївною, від 17.11.2021 р., вх. № 12-05 /10.

Електронно-мікроскопічні дослідження проводились на базі Міжкафед-ральної лабораторії електронної мікроскопії ЛНМУ імені Данила Галицького (м. Львів), згідно Угоди про наукову співпрацю від 15.01.2024 р.

Об'єм опрацьованого матеріалу, згідно критеріїв включення та виключення, є достатнім для проведення даного дослідження і наочності та достовірності отриманих показників, за якими проводився аналіз і формувалися результати дисертаційної роботи.

Дванадцять висновків, які сформулював автор, логічно впливають з одержаних результатів, науково обгрунтовані, відповідають меті та завданням дослідження, побудовані за змістом дисертації. Водночас, висновки достатньо широко висвітлені в наукових публікаціях здобувача.

4. Відсутність (наявність) порушень академічної доброчесності.

Жодних фактів неправдивості представлених результатів виявлено не було. Текст представлених у дисертації матеріалів є оригінальним та не порушує принципи академічної доброчесності. Дисертація та опубліковані статті і тези не містять ознак наявності академічного плагіату, що підтверджується високою унікальністю (95,8 %) та відсутністю в них плагіату згідно експертного висновку Комісії з виявлення та запобігання академічного плагіату БДМУ від 21.06.2024 р.

5. Достовірність і наукова новизна результатів дослідження

Достовірність отриманих Ошурком А.П. результатів базується на достатній кількості матеріалу дослідження, науково правильному доборі інформативних методів дослідження та їх скрупульозному застосуванні. Встановлені факти ілюстровані якісними рисунками, діаграмами та таблицями зі статистично опрацьованими цифровими даними, що сукупно є доказово-документальним підтвердженням проведених досліджень, полегшують сприйняття матеріалу, підкреслюють високу ступінь обгрунтованості дисертаційних положень, формують уяву щодо нового

вирішення науково-практичної проблеми, яка полягала комплексному дослідженні проявів варіантної анатомії та топографічних особливостей каналу/каналів НЩ при атрофії кісткової тканини, зумовленої втратою жувальної групи зубів, із використанням сучасних рентгенологічних методів дослідження, аналізу та обґрунтуванням малоінвазивних методів реабілітації пацієнтів з врахуванням надалі протетичних властивостей щодо відновлення жувальної ефективності, мовлення та естетичних функцій.

Вміст наукової роботи з її обґрунтуванням та кількістю ілюстративного матеріалу вважаю достатніми для узагальнень і висновків, що містяться в рукописі дисертації, анотації та рефераті.

Уперше, за результатами дослідження, отримано нові дані щодо анатомо-топографічних особливостей і варіантної анатомії каналу/каналів НЩ у пацієнтів із атрофією кісткової тканини, зумовленою кінцевими дефектами зубних рядів, що має суттєве прикладне значення для розв'язання проблемних питань стоматологічної практики та перспективи реабілітації стоматологічних пацієнтів.

Уперше здійснено морфометричний аналіз топографічної мінливості лівого та правого каналів НЩ людини, проведено порівняння вікової динаміки морфометричних та денситометричних її показників у постнатальному онтогенезі при атрофії кісткової тканини (зумовленої кінцевими дефектами зубного ряду). Із застосуванням методу КТ проведено клініко-одонтологічний аналіз структурної топографії каналу/каналів НЩ при атрофії її кісткової тканини.

Уперше, спираючись на проведені дослідження, розроблено та оприлюднено анатомо-топографічну класифікацію каналу НЩ при атрофії кісткової тканини, яка апробована й впроваджена у клінічне застосування та має розкриті у дослідженні наукове обґрунтування.

Здійснено розширений опис морфологічних особливостей кісткової тканини при «атрофії від бездіяльності» на прикладі сегменту НЩ людини. Оприлюднено клінічний досвід лікування «атрофії від бездіяльності» із

використанням аутоклітинних трансплантатів, на прикладі беззубого сегменту щелепи.

Уперше надано обґрунтування ефективності застосування продуктів аутологічного мезоконцентрату – Plasma Rich in Growth Factors (PRGF) за результатами проведеного електронно-мікроскопічного аналізу як при дослідженні продуктів аутомезоконцентрату, так і шляхом дослідження постаугментаційної кісткової тканини НЩ.

Залежно від топографії каналу НЩ, ступеня атрофії та щільності кісткової тканини в умовних одиницях сірості (УОС) уперше отримано та запропоновано нові дані щодо обрання методів реабілітації: при використанні аутоклітинних трансплантатів для аугментації та направленої регенерації кісткової тканини; при застосуванні коротких та ультракоротких імплантатів; щодо відновлення функціональних властивостей зубного ряду, у часі – негайного чи віддаленого (постостеоінтеграційного) навантаження на імплантати.

Із застосуванням методу резонансно-частотного аналізу досліджено первинну та постінтеграційну стабільність коротких, ультракоротких імплантатів.

Вперше доведена можливість застосування та впроваджена у клінічну практику методика фіксації коротких та ультракоротких імплантів у складних умовах атрофії кістки та аномальних варіантах будови нижньощелепного каналу.

Уперше розроблена нова концепція відновлення атрофічної кістки нижньої щелепи та дентальної імплантації у несприятливих умовах особливостей будови нижньощелепного каналу та нерву.

Таким чином, слід зазначити належний науковий рівень докторської дисертаційної роботи Ошурка А.П. забезпечений дотриманням усіх вимог до дисертацій на здобуття ступеня доктора медичних наук як на етапі її планування, так і на етапі її безпосереднього виконання – від обрання актуальної теми, визначення мети і конкретних завдань роботи, обрання

методів досліджень, ретельним опрацюванням даних та аналізом результатів досліджень з їх порівнянням із сучасними даними наукової літератури, достовірною статистичною обробкою та узагальненням отриманих результатів.

6. Практичне та теоретичне значення результатів дослідження

Завершене наукове дослідження здобувача виступає фундаментальною роботою щодо представленого деталізованого морфометричного аналізу і вивчення денситометричних особливостей як набутої атрофії кісткової тканини НЩ людини, зумовленої кінцевими дефектами зубних рядів та ускладненої топографічними особливостями каналу НЩ, так і її реабілітації – з використанням аутоклітинних трансплантатів, коротких (ультракоротких) імплантатів, яка є основою для подальших наукових дискусій та клінічної диференціації при виборі належних малоінвазивних методів реабілітації стоматологічних пацієнтів.

Результати проведеного комплексного дослідження сьогодні є важливими для клінічної стоматології, тому що є підґрунтям для напрацювання нових ефективних методів профілактики та лікування патологічних станів кісткової тканини щелеп із використанням аутоклітинних трансплантатів, для аугментації та направленої регенерації, враховуючи функціональні властивості для відновлення жувальної ефективності, мовлення та естетичних функцій.

Отримані наукові результати щодо морфометричних значень та кількісно-якісних показників щільності кісткової тканини НЩ людини рекомендовані до використання в навчальному процесі кафедр терапевтичної й ортопедичної стоматології, хірургічної стоматології та щелепно-лицевої хірургії, морфологічних кафедр, а також при написанні навчальних посібників та монографій.

Результати дисертаційного дослідження Ошурка А.П. впроваджено у практичну, науково-педагогічну діяльність та наукову роботу медичних установ та низки кафедр медичних університетів України, що підтверджено

наявністю 29 актів впровадження. За результатами досліджень отримано 6 (шість) Свідочств про реєстрацію авторського права на твір та подано 3 (три) нововведення, що включені до Переліку наукової (науково-технічної) продукції, призначеної для впровадження досягнень медичної науки у сферу охорони здоров'я України.

7. Оцінка змісту дисертаційної роботи

Виклад матеріалу рукопису дисертації послідовний та логічний, написаний державною українською мовою, структурно відповідає існуючим вимогам. Вся робота викладена на 397 сторінках комп'ютерного друкованого тексту, а вміст основного тексту роботи надруковано на 262 сторінках. При оформленні рукопису дисертації Ошурко А.П. скористався загально прийнятими рекомендаціями: робота складається з анотацій, змісту, переліку умовних скорочень, вступу, огляду літератури, розділу матеріалів та методів дослідження, п'яти розділів власних досліджень, аналізу та узагальнення результатів досліджень, висновків, рекомендацій щодо науково-практичного використання одержаних результатів, списку використаних літературних джерел і додатків. Дисертаційна робота містить 102 рисунки та 18 таблиць.

В «Анотації» українською та англійською мовами репрезентовані найбільш вагомі результати дослідження з акцентом на наукову новизну та наведений список публікацій за темою дисертаційної роботи.

У «Вступі», який викладено на 13 сторінках дисертант розкрив актуальність проведеного дослідження, визначив мету і завдання, об'єкт та предмет дослідження; аргументовано вказав методи дослідження; визначив наукову новизну і практичне значення отриманих результатів, зазначивши свій особистий внесок; описав дані про наукові форуми з апробацією результатів виконаної наукової роботи та кількість публікацій з матеріалами дисертаційного дослідження.

Перший розділ (огляд літератури) складається з 3 (трьох) підрозділів, що викладені на 38 сторінках. Розділ присвячено детальному опрацюванню літературних джерел, щодо прогресивності вітчизняних та світових наукових

обґрунтувань у реабілітації пацієнтів із атрофією кісткової тканини, ускладненої топографоанатомічною особливістю каналу НЩ. Аналіз, проведений автором, свідчить про його високу обізнаність з літературою щодо даної проблеми та вміння доступно узагальнити і подати матеріал. З огляду літератури впливає низка невивчених проблемних питань, які дисертант виніс як завдання свого дослідження та які знайшли відображення в подальших публікаціях автора. Розділ завершується підсумком щодо наукових досягнень у цьому напрямку та перспектив і необхідності подальших досліджень. Матеріали, викладені в даному розділі, оприлюднені у 6 (шести) наукових працях.

Другий розділ «Матеріал і методи дослідження» складається з трьох підрозділів та викладений на 42 сторінках. Перший підрозділ автор присвятив матеріалу дослідження, де вказав кількість та підходи щодо пара клінічного відбору тематичних КТ-цифрових зображень пацієнтів, забору продуктів аутологічного мезоконцентрату з його наступним практичним використанням для їх реабілітації, забору постаугментаційного біоптату кісткової тканини, матеріалу дослідження з визначення первинної та постінтеграційної стабільності коротких і ультракоротких імплантів. Другий підрозділ даного розділу присвячений методам дослідження з розставленням акцентів на особливостях методів морфометричного, денситометричного та 3D-реконструкційного моделювання з використанням опційних можливостей КТ; методам трансмісійного та скануючого електронно-мікроскопічного дослідження продуктів аутомезоконцентрату, методиці дослідження постаугментаційної кісткової тканини НЩ, методу резонансно-частотного аналізу та статистичної обробки результатів морфометричного, денситометричного, мікроскопічного дослідження та резонансно-частотного аналізу, їх інтерпретації в обґрунтуванні реабілітації пацієнтів із атрофією кісткової тканини, ускладненої топографо-анатомічною особливістю каналу НЩ. Третій підрозділ автор присвятив інноваційному забезпеченню дослідження, яке включало опис методики заготовки ауто клітинних

трансплантатів.

Всі методи дослідження, внесені до Розділу 2 рукопису дисертації вдало поєднані між собою та відповідають поставленим меті й завданням. Слід підкреслити творчий підхід здобувача щодо вирішення поставлених завдань, оскільки Ошурко А.П. досяг успіху завдяки добору і поєднанню широкого спектру методів. Матеріал розділу документально підтверджений 33 рисунками і 2 таблицями та відображений в опублікованих 9 (дев'яти) наукових роботах.

Далі здобувачем у рукописі дисертації викладено п'ять розділів власних досліджень.

Третій розділ «Анатомо-топографічні особливості каналу НЩ при атрофії кісткової тканини зумовленої втратою жувальної групи зубів», що викладений на 43 сторінках, присвячений надважливому для практичних стоматологів питанню – результатам досліджень щодо оцінки вікової динаміки морфологічної перебудови кісткової тканини НЩ людини залежно від втрати жувальної групи зубів. У шести підрозділах автор розкриває варіантну анатомію каналу НЩ з особливостями його топографії при атрофії кісткової тканини зумовленої втратою жувальної групи зубів; надає морфометричний аналіз топографічної мінливості лівого та правого каналів НЩ при втраті жувальної групи зубів; проводить клініко-одонтологічний аналіз структурної топографії каналу НЩ при атрофії кісткової тканини із застосуванням методу комп'ютерної томографії; розкриває значення морфометричного дослідження для визначення мінливості топографічних співвідношень структур НЩ, на прикладі сагітального зрізу її кута. Окремо хочу наголосити на значимості шостого підрозділу Розділу 3, в якому здобувач подав сформовану за результатами проведених досліджень анатомо-топографічну класифікацію каналу НЩ при атрофії кісткової тканини, зумовленої втратою жувальної групи зубів. У підсумку до Розділу 3 автором зроблено обґрунтований висновок про те, що щільність кісткової тканини кортикального шару кута НЩ, яку прийнято вважати умовно

«сталою», піддається денситометричній варіації залежно від тривалості/часу й сили дії та поширення етіопатогенетичних чинників.

Розділ 3 містить 7 таблиць, 27 рисунків та завершується узагальнюючим підсумком і посиланням на бібліографію 10 наукових праць здобувача, серед яких публікації 4 статей за результатами дослідження в наукових журналах, що індексуються в наукометричних базах Scopus та Web of Science Core Collection, Q4.

Хочу висловити своє захоплення поданням здобувачем такого значимого для практичної стоматології розділу дисертації, що, власне, беззаперечно підкреслює потребу розуміння анатомічного підґрунтя стосовно реабілітації стоматологічних пацієнтів при лікуванні атрофії кісткової тканини НЩ людини, спричиненої набутими дефектами зубних рядів. Із цих позицій абсолютно схвалюю рішення здобувача і його наукового консультанта щодо подання дисертаційної роботи за двома науковими спеціальностями «221 – Стоматологія» та «222 – Медицина», оскільки вважаю, що ця робота по праву повністю відповідає двом шифрам та назвам наукових спеціальностей – як «14.01.22 – Стоматологія», так і «14.03.01 – Нормальна анатомія».

У четвертому розділі дисертації «Дослідження якісних характеристик кісткової тканини НЩ людини при втраті жувальної групи зубів», що викладений на 16 сторінках та документований 3 рисунками і 5 таблицями, здобувачем подано результати дослідження щодо денситометричної оцінки в обґрунтуванні реабілітації пацієнтів із атрофією кісткової тканини НЩ, проводиться порівняльний аналіз денситометричного визначення кісткової тканини лівої та правої сторін НЩ, при втраті жувальної групи зубів.

Завершується Розділ 4 аргументованим підсумком та бібліографічним посиланням на 13 публікацій автора, де окрім публікацій у фахових наукових виданнях України зазначені 3 статті – у наукових виданнях, що індексуються в наукометричних базах Scopus та Web of Science Core Collection, Q4.

Матеріал розділу 5 «Електронно-мікроскопічний аналіз отриманих

продуктів аутологічного мезоконцентрату – Plasma Rich in Growth Factors (PRGF)», що викладений на 24 сторінках, присвячений дослідженню продуктів аутомезоконцентрату та дослідження постаугментаційної кісткової тканини НЩ. Хочу підкреслити, що дані дослідження здійснювались на основі укладеної, за прямої участі здобувача, Міжнародної угоди про наукову співпрацю з Інститутом біотехнології людини Едуарда Анітуа, (Віторія Гастейз, Іспанія) та угоди про наукову співпрацю з Міжкафедральною лабораторією електронної мікроскопії ЛНМУ імені Данила Галицького (Львів).

Розділ містить 17 рисунків та 2 таблиці за матеріалами досліджень автора. Наприкінці Розділу 5 теж наявний аргументований підсумок та перелік 6 публікацій здобувача, серед яких бібліографія наукових статей у фахових виданнях України, 2 виданнях, що індексуються в наукометричних базах Scopus та Web of Science Core Collection, Q4 та публікацій щодо оприлюднення фрагментів дослідження у матеріалах наукових форумів.

Шостий розділ «Реабілітація пацієнтів із кінцевими дефектами зубних рядів НЩ, при атрофії кісткової тканини, ускладненої топографічними особливостями її каналу з використанням аутоклітинних трансплантатів» викладено на 22 сторінках рукопису. У ньому дисертантом детально обговорено та описано отримані результати щодо морфологічних особливостей кісткової тканини при «атрофії від бездіяльності» на прикладі сегменту НЩ людини та реабілітації пацієнтів із використанням аутоклітинних трансплантатів (власний клінічний досвід лікування).

Розділ містить аргументований підсумок за матеріалами досліджень автора та ілюстрований 13 рисунками. Наприкінці розділу теж наявний перелік 5 публікацій здобувача, серед яких бібліографія наукових статей у фахових виданнях України, 1 науковому рецензованому виданні країни Європейського Союзу (Польща), 1 виданні, що індексується в наукометричній базі Scopus Q4 та публікацій щодо оприлюднення фрагментів дослідження у матеріалах наукових форумів.

Матеріал розділу 7 «Дослідження первинної та постінтеграційної стабільності коротких, ультракоротких імплантатів», що викладений на 21 сторінці рукопису дисертації, присвячений суто стоматологічному клінічному дослідженню з визначенням первинної стабільності імплантатів, проведеним за допомогою резонансно-частотного аналізу техніки Penguin Instruments (RFA) у декларативних одиницях вимірювання – коефіцієнта стабільності імплантату (ISQ). Окрім аргументованого викладення матеріали розділу документально підтверджені ілюстрацією 9 рисунків та 2 таблиць із статистично опрацьованим цифровим викладенням. Наприкінці розділу указаний перелік із 6 публікацій здобувача, серед яких бібліографія 2 наукових статей, що індексуються в наукометричній базі Scopus, Q4 та публікацій щодо оприлюднення фрагментів дослідження у матеріалах наукових форумів.

У восьмому розділі «Аналіз і узагальнення результатів дослідження», що викладений на 30 сторінках, дисертантом детально обговорено та описано отримані результати, наголошено на новизні і практичній значущості отриманих власних даних. Здобувач проводить аналіз та узагальнення результатів дослідження, які суттєво розширюють і поглиблюють знання щодо обґрунтування реабілітації пацієнтів із атрофією кісткової тканини, ускладненої топографо-анатомічною особливістю каналу НЩ.

Заслуговує схвальної оцінки також міркування автора щодо корисності отриманих даних та їхнього використання у практичній медицині.

У підсумку до даного розділу слід погодитись з автором, що у завершеному дослідженні досягнуто, поставленої на основі опрацювання наукової літератури, мети наукової роботи – дослідити анатомо-топографічні особливості каналу НЩ людини при атрофії кісткової тканини, зумовленої набутими двохсторонніми кінцевими дефектами зубних рядів та обрано методи реабілітації з відновленням функціональних властивостей. Необхідно підкреслити, що фактично була розроблена нова концепція відновлення атрофічної кістки нижньої щелепи у несприятливих умовах особливостей

будови нижньокоміркового каналу та однойменного нерву.

Важливою частиною дисертаційного дослідження здобувача Ошурка А.П. постають 12 висновків, які повністю відповідають поставленим завданням і є логічним підсумком розділів результатів власних досліджень та слугують теоретичним підґрунтям для 7 практичних рекомендацій.

У свою чергу, практичні рекомендації автора конкретні, прагматично зрозумілі та повністю ґрунтуються на результатах дослідження Ошурка А.П., підкреслюють їх прикладне застосування у клінічній стоматології, як підґрунтя для напрацювання нових ефективних методів профілактики та ранньої діагностики патологічних станів кісткової тканини НЩ, з акцентом на використання як у практичній, так і теоретичній галузях медицини, а також у лабораторіях скринінгу морфологічного матеріалу.

Слід зазначити, що як висновки, так і практичні рекомендації здобувача є аргументованими та переконливими.

Список використаних джерел налічує 330 найменувань. Переважна більшість проаналізованих джерел літератури є англomовними та опубліковані за 5 останніх років. Завершують рукопис дисертації обов'язкові додатки включно з 29 актами впровадження отриманих результатів дисертаційного дослідження.

Виходячи із вище зазначеного, слід констатувати наявність всіх необхідних розділів, що характеризує дане дослідження, як завершену науково-кваліфікаційну працю, що викладена й оформлена згідно основних вимогами Департаменту Атестації Кадрів МОН України.

8. Повнота викладення матеріалів дисертації в опублікованих працях

За матеріалами дисертації опубліковано 51 наукову працю, із них: 26 наукових статей, з яких: 21 стаття – у фахових наукових виданнях України, рекомендованих ДАК МОН України для оприлюднення результатів дисертаційних досліджень, 5 статей – у наукових рецензованих періодичних виданнях країн Європейського Союзу (із заявленої загальної кількості

опублікованих статей: 13 – у наукових журналах, включених до наукометричних баз Scopus та Web of Science, 4 – одноосібні); 16 публікацій – у збірниках матеріалів наукових форумів різного рівня; 3 – нововведення, що включені до Переліку наукової (науково-технічної) продукції, призначеної для впровадження досягнень медичної науки у сферу охорони здоров'я України, 6 – свідоцтв авторського права на твір.

Проведений під час рецензування дисертаційної роботи Ошурка А.П. аналіз опублікованих робіт дозволяє стверджувати, що у всіх рекомендованих до зарахування публікаціях/статтях наявні активні на час рецензування рукопису дисертації ідентифікатори DOI. Рекомендовані до зарахування за темою дисертації статті містять обґрунтування отриманих наукових результатів відповідно до мети/поставленого завдання та висновків.

9. Рекомендації щодо використання результатів дисертації у практиці

Результати дисертації, з огляду на їх аргументованість, практичну значущість, доступність для використання, можуть бути рекомендовані до впровадження у практичну діяльність лікарів-стоматологів, лікарів-радіологів, а також у наукову і теоретичну діяльність кафедр стоматологічного та морфологічного напрямку.

10. Зауваження та рекомендації щодо оформлення та змісту дисертації

Слід відмітити, що принципових і серйозних недоліків стосовно змісту дисертаційної роботи Ошурка А.П. не виявлено. Зауваження і побажання, які виникли при аналізі дисертації не торкаються суті роботи і мають переважно редакційний та рекомендаційний характер.

1. Рукопис дисертації містить окремі редакційні та технічні огріхи, механічні помилки, що вкралися при його оформленні. Окремі з них є дискусійного характеру.

2. Дещо коротшим можна було б подати викладення Розділу 1 «Прогресивність вітчизняних та світових наукових обґрунтувань у реабілітації

пацієнтів із атрофією кісткової тканини, ускладненої топографо-анатомічною особливістю каналу нижньої щелепи(огляд літератури)».

3. На мій погляд, доцільно було б у преамбулі підрозділу 2.2. «Методи дослідження» (стор. 104), при переліченні методів дослідження, вказати і використану методику застосування аутологічної тромбоцитарної плазми відповідно до технології ENDORET PRGF (Plasma Rich in Growth Factors), що має своє відображення як в Анотації (стор. 2), такі підсумку до Розділу 8 «Аналіз і узагальнення результатів дослідження» (стор. 285).

4. У розділі «Список використаних джерел» має місце повтор бібліографії одного й того ж наукового джерела під порядковими номерами [65] та [183].

Зазначені неточності в оформленні рукопису дисертації не знижують практичного і теоретичного значення, наукової новизни одержаних результатів і вагомості висновків дисертації.

Крім того, розглядаючи матеріали дисертації, виникли окремі запитання, на які хотілось би отримати відповідь, а саме:

1. Вами проводилося дослідження стабільності імплантатів у осіб 75-річного віку. Чи не є дана вікова категорія протипоказом для імплантації та ще й такими короткими імплантатами?
2. Чому під час операції аугментації кісткової тканини Вами не використовувалися додаткові фіксуючі гвинти для прикріплення ізолюючої мембрани?
3. Чим обґрунтований вибір формування ізолюючої мембрани із фракції F1, техніки Endoret – PRGF?
4. Чи використовували Ви в складних випадках корекцію рівня нижньощелепного нерву для встановлення імплантату і відповідно кут рівня встановлення імплантату?

11. Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертаційна робота Ошурка Анатолія Павловича «Обґрунтування реабілітації пацієнтів із атрофією кісткової тканини, ускладненої топографо-анатомічною особливістю каналу нижньої щелепи» являє собою цілісне і

завершене наукове дослідження, яке містить створення нової концепції відновлення атрофованої кістки нижньої щелепи та проведення дентальної імплантації у несприятливих умовах особливостей будови нижньощелепного каналу та нерву оригінальний підхід до вирішення актуальної наукової проблеми медицини в галузі стоматології, щелепно-лицевої хірургії, сутність якого полягає у комплексному дослідженні проявів варіантної анатомії та топографічних особливостей каналу/каналів НЩ при атрофії кісткової тканини, зумовленої втратою жувальної групи зубів, із використанням сучасних рентгенологічних методів дослідження, аналізу та обґрунтування малоінвазивних методів реабілітації пацієнтів.

За актуальністю, обсягом, науково-методичним рівнем, фактичною новизною отриманих результатів, теоретичною і практичною цінністю наукових даних, рівнем оприлюднення та впровадження результатів дослідження, академічною доброчесністю дисертаційна робота повністю відповідає пп. 7 та 9 «ПОРЯДКУ присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 1197 від 17.11.2021 р. (із змінами та доповненнями) та Наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», а її автор, Ошурко Анатолій Павлович, заслуговує на присвоєння ступеня доктора наук в галузі знань «22 – Охорона здоров'я» за науковими спеціальностями – 14.01.22 «Стоматологія»; 14.03.01 «Нормальна анатомія».

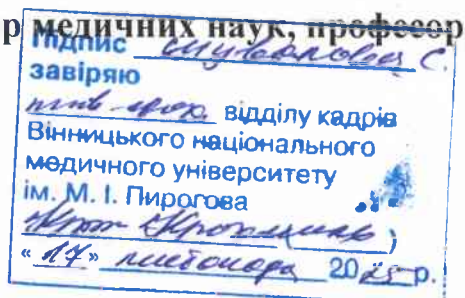
ОФІЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ:

Завідувач кафедри хірургічної стоматології
та щелепно-лицевої хірургії

Вінницького національного медичного університету
імені М.І. Пирогова МОЗ України,

доктор медичних наук, професор

Сергій ШУВАЛОВ

Отримано
19.11.2025 р.

Вісеного секретаря
спецради Д 76.600.01,
проф. Тетяна Хвара